

AHMED İBN-İ ASİM EL-ANTAKÎ (1)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llahi'r-rahmâni'r-rahîm...

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-ahirîn, ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd.

Aziz ve muhterem ve sevgili kardeşlerim!

Çok kıymetli bir alimin, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'nin yazmış olduğu çok değerli, mümtaz bir kitap olan *Tabakâtü's- Sûfiyye'sini okuyoruz. Yâni Tasavvuf büyüklerinin hayatlarını ve mübarek fikirlerini toplamış, böyle bir eser meydana getirmiş bu büyük alim ve bu eseri çok kıymetli bir Mısırlı profesör de neşre hazırlamış; çok güzel ilaveler, dipnotlar, açıklamalar yaparak... Bu, Türk dilimize henüz tercüme edilmemiş olan bir kaynak eser olduğu için tasavvuf konusunda en salâhiyetli, en meşhur, en büyük, en kıymetli şahısların sözlerini, fikirlerini buradan öğrenebiliriz diye bu kitabı okumağa başladık.*

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Bunların okunmasına başlamadan önce, evvelâ Peygamber Efendimiz'in rûh-u pâkine, sonra bütün enbiyâ ve mürselînin ervâh-ı tayyibelerine, Peygamber Efendimiz'in âlinin, ashâbının, etbâının, ahabbının, ihvânının, hulefâsının ve vereseşi olan ulemâ-ı muhakkıkîn ve meşayih-i vâsılînimiz, evliyâullah-ı mukarribînimizin ruhları için; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtazâ'dan, kendisinden ilim öğrenip feyz aldığımız, el aldığımız şeyhimiz, hocamız Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar turuk-u aliyyelerimizden güzerân eylemiş olan pîrân ve sâdât ü meşayih-i turuk-u aliyyemizin ruhları için;

Uzaktan yakından bu meclise, bu derse gelen siz kıymetli kardeşlerimizin de, ahirette intikal etmiş olan bütün müslüman ecdâd u ceddât, akraba u taallukât, ahabb u ihvân u yârânlarının ruhları için;

Bu beldeleri fetheden mübarek Fatih Sultan Mehmed Han'ın ve ordusu mensubu gazilerin, şehidlerin ve diğer fatihlerin, mücahidlerin ruhları için; şu İstanbulumuzun medâr-ı iftiharî, İstanbul'da medfun bulunan Ebû Eyyüb el-Ensârî ve sâir sahabe-i kiram, Yûşâ AS ve sair enbiyâ ve mürselîn ve cümle evliyâullah ve mukarribînin ruhları için; ve bir de şu camiye binâ ettirenlerin ve nâmına binâ ettirilmiş olan zâtın ruhu için; bizim de dünya ve ahiret saadet ve selâmetine ermemize vesile olsun diye, aziz ve bahtiyar olalım diye bir Fâtihâ, üç İhlâs-ı Şerîf okuyalım, öyle başlayalım! Buyurun:

.....

El-hamdü lillâh 136 sayfa okumuşuz, 17 tane tasavvuf yolunun üstadının, büyük zâtın hayatını okumuşuz, bitirmişiz, şu güne gelmişiz. Bu gün 18. biyografi.

أَحْمَدُ بْنُ عَاصِمِ الْأَنْطَاقِيِّ

(Ahmedi'bnü àsımini'l-antâkıyyü) Antakya'lı Ahmed ibn-i Asım isimli zâtın hayatını ve güzel nasihatlerini, fikirlerini nasib olursa okuyacağız.

Tabii her konuda, o konuyu en iyi bilen insanların eserlerini okumak lâzım! En salâhiyetli, tecrübesi en derin olan, numûne teşkil eden, herkesin beğendiği, tasvip ettiği, tezkiye ettiği, istifade ettiği eserleri okumak lâzım diye bu kıymetli eseri seçtik.

Evet, çok süzme bir eser... Lüzumsuz ifadeler kullanmamış, her şeyi tartarak söylemiş, ölçerek söylemiş. Tam ilim adamı üslûbuyla yazmış. Biz de bundan memnunuz, seviyoruz. Onun için, Arapça ifadesini de aynen okuyarak size anlatıyoruz. Böyle sağlam bir eseri, kendi yazılmış olduğu dille tanımış olsun kardeşlerimiz diyerek.

Şimdi okumağa başlayalım:

a. Ahmed ibn-i Asım el-Antâkî Hakkında Bilgi

وَمِنْهُمْ أَحْمَدُ بْنُ عَاصِمِ الْأَنْطَاقِيِّ كُنْيَتُهُ أَبُو عَلِيٍّ

وَيُقَالُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَهُوَ الْأَصْحَبُ

(*Ve minhüm*) “Onlardan, yâni mutasavvıfların büyüklerinden, meşhurlarından birisi de, (*Ahmedü’bnü àsımını’l-antakıyyü*) Antakyalı Asım oğlu Ahmed isimli zât-ı muhteremdir.” diyor müellif.

Yüz tane biyografi var şu yazdığı eserin içinde... Güzel bir tertip düşünmüş yazar, mübarek yazar Ebû Abdurrahmân es- Sülemî Hazretleri. Sahabe-i kirâmın hayatını yazmış, tâbîînin hayatını yazmış, ondan sonra bunların hayatını yazmış. O eserler elimizde değil ama, bu eserinden şimdi biz istifade ediyoruz.

(*Künyetühû ebû aliyyin, ve yukâlû: Ebû abdi’llâhi ve hüve’l- esahhu*) Künyesi Ebû Ali, veyahut daha sıhhatli rivayete göre Ebû Abdullah’tır.

Biliyorsunuz, Arapların isimlendirmesini size anlattım. Bir insana isim verirken nasıl isimlendirirler, onu anlattım. Bir şahsın ismi olur: Muhammed, Ahmed, Asım vs... tarzında, Seyfullah filan gibi bir ismi olur. Sonra, babasının da ismini söylerler. Falanca oğlu filanca diye. Muhammed ibn-i Abdullah diyoruz değil mi, Abdullah’ın oğlu Muhammed diyoruz. Baba adıyla söylenince daha iyi bir tanıtmaya olmuş oluyor. Araplarda bu adet var. Türkçemizde de var: Hasan Ağa’nın oğlu Ahmed dediğimiz gibi yâni. Hatta soyadlarında da kullanılıyor ya, falancaoğlu diye, Hatiboğlu, İmamzâde filan gibi kelimeler kullanıyoruz. Babasının ismi oluyor, iki.

Hangi memlekette ise bir de o, isme ekleniyor. Bu neymiş? (*El-antâkî*) Antakyalıymış. Nereli olduğunu da belirtiyor, üç... Meselâ ne diyoruz? İmam Buhârî diyoruz. *Buhârî*, yâni *Buharalı*, Buhârâ-i Şerîf'ten.

Yeri de bilmek iyi oluyor. Peygamber Efendimiz SAS hadis-i şerîfinde buyurmuş: Birbirlerimizle tanışmamızı tavsiye ediyor Peygamber Efendimiz:

“—Sevdiğiniz insana sevdiğinizizi bildirin ve tanışın! Tanıştığınız zaman da ona adını, babasının adını, kabilesini, yerini sorun; ahbaplığı sağlam yapın! Kaybolduğu zaman ararsınız, ‘Nerelerde kaldın mübarek, çoktandır seni göremiyorum?’ dersiniz. Hastalanırsa, ziyaret edersiniz, bir hizmetiniz olabilecekseniz hizmetini yaparsınız.” diyor. “İnsanın bir sevdiği insanı sevip de ismini öğrenmemesi acizliktir.” diyor. Erkeğin acizliğidir.

“—Falanca şahsı tanıyor musun?”

“—Eh, tanıyorum, camiye geliyor, çok seviyorum.”

“—Kim bu?”

“—Vallâhi bilmem, öğrenemedim ismini...”

Acizlik bu. Seviyorsan, ismini, cismini tam öğren! Nereli olduğunu tam öğren! Evine çağır! En iyi tanışma şekli o...

“—Bu akşam çorbayı bizde içelim!” de veya “Çayı beraber içelim!” de! Çorba olmazsa, çay olur. “Fakirhaneye bir teşrif buyurun!” de... Birbirinizi böyle tanıyacaksınız.

Tabii tanımaktan maksat, tanışmaktan maksat muhabbettir. Müslüman müslümanı tanıyacak, tanıması bir sevap... Hatta hadis-i şerîflerde müjde var: İnsan yeni bir arkadaş edindiği zaman, yeni bir arkadaş tanıdığı zaman, Allah onun mânevî derecesini bir derece yükseltirmiş; bir kişiyle daha tanıştı diye. Bir kişiyle daha tanışırsa, bir derece daha... Onun için, tanışmaya teşvik var. Tanışacağız, bu bir sevap...

İkincisi; tanışmaktan maksat muhabbet etmektir. Muhabbet edeceğiz, birbirimizi seveceğiz. Şimdi ben hocayım, Allah böyle yazmış alnımızın yazısını, el-hamdü lillâh, çok şükür. Üniversitede hocaydık, profesördük, emekli olduk; dışarıda hocayız, camide hocayız, sarıklı hocayız, cübbeli hocayız... Şuramızdan sırmalı, üniversite cübbemiz de var, cami cübbemiz de var, her şeyimiz var.

Soruyorlar bize, geliyorlar, dertlerini açıyorlar. Şu müslümanlar müslüman ama, çok eksiklerimiz var. Herkes birbirine düşman, herkes birbiriyle takışmış, herkes birbirine kırgın, herkes birbirinden şikayetçi...

Olmaz! Muhabbet olacak, sevgi olacak, mü'minler birbirini sevecek, Allah bunları birbirine kardeş etmiş:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

(الحجرات: ۱۰)

(İnneme'l-mü'minûne ihvetün) [Ancak mü'minler kardeşirler.] (Hucurat, 49/10)
Mü'min mü'mini sevecek.

Sevmek de yetmez. Ben seni çok seviyorum...
E tamam; sen bana hayran, ben sana hayran,
gel cama tırman... Yetmez! Sevince, muhabbet
olunca, yardımlaşma da olacak.

Hocamız öyle derdi. Adam şurada denize düşse,
ayağı kaysa, yüzme bilmiyor, çırpınıyor, sen de
oradan geçiyorsun:

“—*Selâmün aleyküm!*”

“—*Ve aleyküm selâm* ama, uzat elini de
denizden çıkayım!”

Yâni, *Selâmün aleyküm*'ün orada lafı önemli
değil. *Elini* uzatmak, *Selâmün aleyküm*
orada... Çünkü sen ona elini uzatmazsan, selâm
olmayacak orada, boğulacak adam. Denizde
gidiyor, boğulacak. *Elini* uzat da selamette
olsun.

Selâmün aleyküm, Allah seni selâmette
eylesin demek. Hem dünyada, hem ahirette
selâmette eylesin... İyi ama, uzat elini de,
Selâmün aleyküm o zaman tamam olsun. *Elini*
uzat da çıkayım. Yardım edecek. Birbirine
yardım edecek, destek olacak, kesesini açacak.
Cırt açacak, arkasını dönecek, çıkartacak,
verecek. Yâni yardımcı olacak. İhtiyaca varsa,
söylemeden verecek.

Bakın dinimizde fukaraya sadaka vermekten,
borçlu bir arkadaşına borç vermek daha sevap,
sevabı daha büyük. Çünkü muhabbet oluyor. O
dilenemez ki... Muhabbet oluyor.

Şimdi millet muhabbeti unutmuş. Camide de unutmuş, tekkede de unutmuş, tekkeler arasında da unutulmuş, İslâm ülkeleri arasında da unutulmuş... Suriye İslâm devletiymiş; masal... Mısır İslâm devletiymiş; hikâye... Irak İslâm devletiymiş; uydurma... İran İslâm devletiymiş... Nerede sizin İslâmlığınız yâ? Nerede sizin kardeşliğiniz? Aynı ümmetteniz işte...

Buradan kervana biniyordu dedelerimiz, bir senelik nafakasını evine bırakıyordu; “Haydi Allah’a ısmarladık, hakkınızı helâl edin, ben hacca gidiyorum!” diyordu, dualarla, salevatlarla Bağdat yoluna çıkıyorlardı. Şu bizim altımızdaki yol ne? Aşağıdaki yol, deniz kenarındaki? Bağdat Caddesi.

Buradan yola çıkıyorlardı, bir gün gidiyorlardı, Kartal’da mola veriyorlardı... Bir gün daha gidiyorlardı, Gebze’de mola veriyorlardı... Bir gün daha gidiyorlardı, İznik’te mola veriyorlardı, Kızderbendinde mola veriyorlardı, Geyve’de mola veriyorlardı... Adını sanını unuttuğum yerler, Seyitgazi, Eskişehir’in yanında, oradan Konya’dan, Karapınar’dan, Adana’dan aylarca gidiyorlardı, dönüyorlardı.

Ne pasaport vardı, ne vize vardı, ne gümrük vardı, ne kontenjan vardı... Gidiyorduk işte, kardeşlik vardı.

İsteyen gidiyordu, Bağdat’ta okuyordu; isteyen geliyordu, Türkiye’de okuyordu.

Irak’ın Diyanet İşleri Başkanı Emced ez-Zehâvî büyük alimdi. Allah rahmet eylesin,

ismini duyunca herkes toparlanıyor. Hocamız cennetmekân Muhammed Zahid Kotku Hazretleri'ni İskenderpaşa'da ziyarete geldi de, işte sarııyla, cübbesiyle, Irak kıyafetiyle, alim adam, öyle oturdular. Ben de hizmette bulunuyorum, öyle duydum:

“—Ben burada okudum, İstanbul'da okudum.” dedi.

İstanbul medreselerinde okumuş, büyük alim olmuş, Irak'ta Diyanet İşleri Başkanı olmuş. Öyleydi.

Ahmed Haşim kim?.. Iraklı. İşte Türk Edebiyatı'nın sembolik tarzda şiir yazar büyük şâirlerinden birisi. E ne oldu?.. Parça parça... Hani nerede İslâm kardeşliği?..

Haydi parça parça oldun... Almanya'da da dokuz tane eyalet var, müstakil devlet var. Amerika'da da kırk dokuz tane devlet var, state, ama hepsi birleşiyor, *United States of Amerika* oluyor. Kanada, İngiltere Commonwealth ülkeleri diye her yerde birbirleriyle muhabbet ediyorlar. Avustralya... İçinde kaç tane devlet var. Kuizland, Victoria vs. vs... Ve herkes böyle birlik beraberlik içinde de, ey Allah'ın birbirlerine kardeş etmiş olduğu müslümanlar, sizin bu aranızdaki ihtilaf nedir? Bu tefrika nedir?

“—Emperyalistler bizi böyle birbirimizden ayırdı...”

Yalanı bırak! Bırak yalanı, kusur sende... Çünkü emperyalistler Irak'ı Türkiye'den ayırırsa,

sen Türkiye’de, İstanbul’da caminin içinde niye ihtilaftasın?.. Burada da mı emperyalizm var?.. Yok. Huyumuz bozuk, kafamız eksik, kalbimiz hasta, onun için birbirimizle dost değiliz. Mesele o. Dost olacağız.

Bunu nereden açtık?.. Kardeşinin adını öğreneceksin, babasının adını öğreneceksin, memleketini öğreneceksin, ilgileneceksin, soracaksın:

“—Seni üç haftadır görmüyorum, neredesin kardeşim, hasta mısın?..”

“—İşte hastalandım da, kalp spazmı geçirdim de, Florance Nightingal’e yatırdılar da, şöyle oldu böyle oldu...

“—Aaa, hiç haberim olmadı.”

Niye olmuyor? Niye müslüman müslümandan haberdar olmuyor?..

Edirnekapı’nın surlarının kovuğunda, dul bir kadıncağız, sakat bir oğluyla on beş gün aç kalıyor da, İstanbulluların haberi olmuyor. Böyle müslümanlık mı olur?.. Allah bunun hesabını sormaz mı, “Ne biçim müslümansınız?” diye. Evet, ben buradan Edirnekapı surlarının kovuğunu göremem ama, Edirnekapı’nın surlarının kovuğunun karşısındaki evde müslüman yok mu?.. O görmüyor mu?..

Yâni, müslümanların birbirlerini tanıması lâzım, sevmesi lâzım! Sevmenin gereği olan işbirliğini, yardımlaşmayı yapması lâzım!.. “Yarım elma, al kardeşim yarısını sen ye!” demesi lâzım. Yâni, Alman usûlü malman usûlü değil işte. Türk,

müslüman usûlünde ikram var, kardeşlik var.

Tasavvufta ne var?.. *Îsar var. Tasavvufta ikram da yok, ne var? Îsar var. Ne demek?.. Tercih etmek var. Kardeşe daha çok vermek var. Kendisi mahrum kalıp, kardeşe vermek var. Tasavvuf işte bu... Yemeyip yedirmek var, giymeyip giydirmek var. Tasavvuf bu. Onun için, birbirlerimizi tanıyacağız diye, böyle bir köşeli parantez açmış olduk, bu konuyu anlatırken.*

İsmi: Ahmed... Babasının adı: Asım... Memleketi, yâni nereye mensub, ism-i nisbet diyorlar ona: Antâkî, Antakyalı. Şu bizim Antakya mı? Evet, Hatay... İşte Antakya, Dört Yol, İskenderun, oralar.

Muhterem kardeşlerim! Şu bizim yaşadığımız memleket var ya, şu topraklar var ya, öyle mübarek bir yer ki, her taşı kıymetli, her beldesi kıymetli... Tarsus'a gidiyorsunuz, peygamberler diyarı... Adana'ya gidiyorsunuz, peygamberler diyarı... Antakya'ya gidiyorsunuz, peygamberler diyarı... Urfa'ya gidiyorsunuz, peygamberler diyarı... Yâni başka yerde olsa... Müze bizim memleketimiz, açık müze. Yâni şarktan garba, kuzeyden güneye açık müze, çok güzel bir ülke, çok kıymetli bir ülke, çok mübarek bir ülke ama, biz kıymetini bilmiyoruz. Her yeri kıymetli...

İstiyoruz ki —İnşâallah, yapabilirsek vakıflarımızla, kültür çalışmalarımızla— her beldenin yetiştirdiği büyükleri o beldeye tanıtalım!

Gittik, Gümüşhane'de sempozyum yaptık. *Sempozyum* ne demek? Bir konuda birçok alimin, o konunun çeşitli vechelerini anlatan

ilmî konuşmalar yapması, bildiriler sunması... Bir konunun böyle ilmî olarak dört yanının güzelce açıklanması...

Ahmed Ziyâeddin-i Gümüşhânevî sempozyumu yaptık üç sene önce... Vali geldi, belediye başkanı geldi, Erzurum İlâhiyat'tan hocalar geldi, İstanbul İlâhiyat'tan hocalar gitti, biz gittik. İki gün sürdü.

Gümüşhaneliler diyorlar ki:

“—Allah Allah!.. Meğer biz neymişiz. Meğer içimizden ne büyük insanlar yetişmiş!..”

Evet, öyle büyük bir insan yetişmiş ki, Osmanlı İmparatorluğu'nun tam en sıkıntılı zamanında, mânevî bakımdan sapsağlam ayakta durmasını sağlayan direk olmuş. Yüzlerce büyük alim yetiştirmiş, her tarafa göndermiş.

Afrika'nın Komor Adaları'na kadar halife göndermiş. Her yere irşâd vazifesi yapan hocalar göndermiş. Her tarafta müslümanları ayakta tutmağa, birlik beraberlik içinde tutmağa ve Ümmet-i Muhammed'e hizmet etmeğe teşvik etmişler, çalışmışlar. Yâni İmparatorluk dağılmasın diye el ele tutmuşlar. Onlar vazifesini yapmış, yapamayanlardan Allah hesabını soracak ayrı ama, memleketimiz güzel...

Bu da Ahmedü'bnü Asımini'l-Antâkî, Antakyalı. Antakyalılar bilsin veya orayla ilgisi olanlar oraya bildirsin. “Sizin memleketinizden böyle bir mübarek yetişmiş, haberiniz var mı?” desinler.

Evet, isim var, baba ismi var, memleket ismi var, bir de künye var. *Künye ne demek?.. Oğluyla isimlendirmek. Yâni, Ebû Ali ne demek: Ali'nin babası... Ebû Abdullah ne demek? Abdullah'ın babası... Bu da asil insanlara böyle yapıyor Araplarda. Kendi ismiyle söylemezler.*

Meselâ, sen kendi babana ismiyle hitab eder misin?.. Yok, bizim Türkçemizde büyüklerin ismini söylemek edebe uygun değildir. Baba deriz, amca deriz ama, amcasına “Hasan gel!” demez kimse. Babasına, “Ahmed, sana bir şey söylemek istiyorum!” demez. İsim söylenmez, yâni ayıp olur. Annesine ismini söylemez. Soğukluk olur, mesafe olmuş olur, saygısızlık olur.

Ne yaparlarmış? Oğluyla isimlendirip söylerlermiş: “Ey falancanın babası, gel! Ey filancanın annesi, gel!” diye.

Bunun da künyesi Ebû Ali imiş, veya esah olan rivayete göre Ebû Abdullah'mış. *Esah ne demek? Daha sıhhatli demek... Hani bazen, Türkçe'ye de girmiş bu kelime, birisi birine bir söz söylüyor, ötekisini inanmıyor, “Essah mı söylüyorsun?” diyor. Yâni, “Sağlam mı, söylediğın söz doğru mu, sahih mi?” mânâsına.*

Peygamber Efendimiz'in oğluyla isimlendirilmesi nasıl? Ebü'l- Kàsım... Kàsım isminde oğlu olmuş, Ebü'l-Kàsım diye künyelenmiş. Peygamber Efendimiz'e Medine-i Münevvere'nin yahudi kabilelerinden gelirlerdi. Tabii ne diyecekler, Rasûlüllah diyemezler, inanmıyorlar çünkü, mü'min değiller. Muhammed de diyemezler,

hele bir desinler! Saygı ve töreye göre ismiyle de söyleyemezler. Ne derlerdi:

“—Yâ Ebe'l-Kàsım, ey Kàsım'ın babası!” derlerdi.

Hitap böyle olurdu. Yâni oğlundan isimlendirme. Bu da bir adet, buna künye deniliyor. Oğlundan, kızından isimlendirmeğe künye deniliyor.

Ebû Hanîfe, Hanîfe'nin babası demek. Başka?.. Ebû Ali İbn-i Sînâ. İbn-i Sînâ'nın künyesi Ebû Ali. Ebû Bekir gibi, Ebû Zer gibi. Bunlar künye oluyor, *ebû olursa... Kadın olursa*, ümmü diyorlar. *Ebü'd-Derdâ meselâ sahabeden bir zâtın ismi, Derdâ'nın babası. Hanımının adı ne? Ümmü'd-Derdâ, Derdâ'nın annesi.*

Bizim rahmetli Hacı Bayram Camii'nin imamı Zekâi hoca, soyadı Sarsılmaz'dı, (*Lâ yetezelzel*) derdi kendisine. Zekâi Lâ yetezelzel, Zekâi Sarsılmaz yâni. Sarsılmaz bir insandı, tatlı bir insandı.

Allah selâmet versin, bir arkadaşımız anlatıyor:

“—Yatsı namazı kılmağa gittim Hacı Bayram Camii'ne. İmam Efendi geldi mihraba, ben de gayet sakin, arkada duruyorum. Bir “*Allàhu ekber!*” dedi; “*Allàhu ekber!*” deyince, *hop zıplamışım arkada.*” diyor. Gür sesliydi mübarek.

O da hanımına seslenirdi bizim yanımızda... Şimdi biz misafir gitmişiz, ikram yapacak:

“—Yâ Ümme Hasen! Şekeri gönder, şekerliği gönder!”

“—Yâ Ümme Hasen! Meyvaları gönder!” derdi.

Ümme Hasen, Hasan’ın annesi demek. Öyle söylerdi.

Üm anne demek, *eb* baba demek. *Ebû Ali, Ali’nin babası; Ümmü Ali dese, Ali’nin annesi demek. Yâni dersimiz biraz Arapçalı filan oluyor. Kültürel konular olmuş oluyor.*

Kendi ismi, baba ismi, oğlunun veya kızının isminden künye, memleketten bir isim; etti dört... Bir de lakab var Arapça’da. Bazı insanlar da lakaplarıyla anılır. Meselâ Mevlevî tarikatının kurucusu kim?.. Mevlânâ Celâleddin... Ne Mevlânâ isim, ne Celâleddin isim. İkisi de lakap... Kendisinin adı Muhammed. Mevlânâ bir lakabı, çünkü medreseli olduğundan. Mevlânâ derlermiş medresede.

Talebeler birbirlerine Mevlânâ derlermiş. Ne demek? Efendimiz demek. Talebenin nezaketine bak, birbirine karşı hitabına bak!.. Şimdi, — affedersiniz— ulan filan diyorlar birbirlerine konuşurken. Hatta küfrediyorlar, hayvan isimleri söylüyorlar.

Hadis-i şerîfte var:

“—Ahir zamanda öyle kavimler türeyecek ki birbirleriyle selâmlaşması birbirlerine küfretmek olacak.” diyor.

“—Ulan bilmem ne, nasılsın?..” diyor.

Sevdiğinden söylüyor. Arkadaşı ya, samimi arkadaş ya; eşek ismi, köpek ismi, bilmem ne ismi söylüyor. “Ulan bilmem ne, nasılsın, iyi misin?” diyor, o da sırtıyor, memnun. Tamam,

samimiyetten dolayı çok iyi olduğunu söylüyor filan...

Haa, onlar ne derlermiş?.. Mevlânâ, efendimiz...
Birbirlerine hitaplarına bak!..

Sonra bu mevlânâ ne olmuş?.. Kısalmış kısalmış, kısalmış, molla olmuş. Molla sözünün aslı ne?.. Mevlânâ. O ne demek? Efendimiz demek. Talebeler birbirlerine Mevlânâ derlermiş, oradan medresede okuyan kimselere molla demişler. Celâleddin-i Rûmî Hazretleri de müderris olduğundan, molla, Mevlânâ. Bir lakabı o.

Molla, yâni ilim okumuş, ilim irfan sahibi insan. Zaten, tasavvuf ilimsiz olmaz. Sağlam bir şeriat ilmi olacak, ondan sonra Allah gönlünü fethedecek, fütûhat nasib edecek... O zaman mürşid-i kâmil olur, çok güzel olur. İlim olmazsa, olmaz. Şaşırır, sapıtır, görüntüleri ayırt edemez. Çünkü insanın içine gelen görüntülerin bir kısmı, aklına gelen fikirlerin bir kısmı Rahmânîdir, bir kısmı şeytânîdir, bir kısmı nefsânîdir... Kim ayıracak bunları, nasıl ayıracak? Ayırt edemediği zaman şaşırır.

Şimdi, Anadolu'da falanca yerde birisi sapıtmış. Müridlerine, etrafına topladığı adamlara diyormuş ki:

“—Sabah namazını kılmayabilirsin.”

“—Niye?..”

“—Bana öyle haber geldi.”

Evet, sana öyle haber geldi ama, Rahmânî bir haber değil! Sana gelen haber şeytandan...

Şeytan seni aldatıyor, sen de müridleri felâkete sürüklüyorsun. “Sabah namazı kılmayabilirsiniz.” demiş.

Kepaze, senin ne hakkın var? Allah’ın emirlerini arttırmağa, eksiltmeğe, iptal etmeğe hakkın var mı?.. Allah’ın dini belli, helâl belli, haram belli, Kur’an-ı Kerim belli, dinimizin esasları belli... Bu şahıs çıkmış, böyle demiş. Olmaz!

İlim olmayınca, evet, bir görüntü gelir gözüne, kulağına bir ses gelir, kalbine bir fikir gelir. Öyle yaptım... Niye öyle yaptın? Neye dayanarak yaptın? Yok dayanağı. Dayanağı olmayan şey olmaz. Dayanak ne olacak? Ulûm-u Şer’iyye, şeriatin güzel emirleri olacak. O olmadığı zaman, şeytan insanları maskara eder, aldatır, yoldan çıkartır, Allah’ın sevmediği duruma düşürür.

Evet, Mevlânâ bir lakap. İkinci lakabı Celâleddin... Dinin izzetli, kıymetli, ulu kişisi demek Celâleddin. O da lakap. Büyük zât olmuş, mübarek bir kimse olmuş, büyüklüğü herkes tarafından görülmüş, lakap olmuş ona ondan sonra.

Demek ki beş şey var: İsim, baba ismi, künye, yer ismi yâni ism-i nisbe, lakap. Beş şeyden teşekkül ediyor Arapça’da bir insanın ismi.

Şimdi burada Ahmedü’bnü Asımını’l-Antakiyyü. Asım’ın oğlu Antakyalı Ahmed. Ebû Ali veya daha sahih rivayete göre Ebû Abdullah... *Ebû Abdullah Ahmedü’bnü Asımını’l-Antâkî...*

مِنْ أَقْرَانِ بِشْرِ بْنِ الْحَارِثِ وَالسَّرِيِّ وَالْحَارِثِ الْمُحَاسِبِيِّ

(Min akrâni bişri'bnî'l-hâris, ve's-seriy, ve'l-hârisi'l- muhâsibiyyi) Hâris-i Muhâsibî'nin, Seriy-i Sakatî Hazretleri'nin, Bişr-i Hâfî Hazretleri'nin akranı imiş, emsâli imiş, o zamanda yaşamış. Daha önceki derslerimizde o mübareklerin hayatlarını okuduk burada. Eğer not aldıysanız, defteriniz varsa, Tabakâtü's-Sûfiyye Dersleri defteriniz var idiyse, bir kitap haline geliyor, yanınızda var. Yoksa, "Aaa, okumuş muyuz hocam, unuttum!" dersiniz.

Eskiler diyorlar ki:

الْعِلْمُ صَيْدٌ وَالْكِتَابَةُ قَيْدٌ

(El-ilmü saydun, ve'l-kitâbetü kaydun) "İlim avlanmaktır; yazmak da, yazı da avladığın ceylanı, avı bağlayan bağdır."

Avı yakaladın, ceylanı yakaladın, bağlamazsan ne olur? Kaçar gider. İlmi öğrendin, yazmasan ne olur? Unutulur gider.

Onun için yazılacak, yazılması güzel, yazılması lâzım!

Başka?

وَيُقَالُ إِنَّهُ رَأَى الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ

(Ve yukâlû innehû rae'l-fudayle'bne iyâd) "Deniliyor ki, Fudayl ibn-i İyâd Hazretleri'ne

de yetişmiş, görmüş bu Ahmed ibn-i Asım el-Antâkî. Ona da yetişmiş.” Onlar büyük zâtlardı. Okumuştuk hayatlarını.

b. İnsanı Ferahlatan Dört Şey

سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدَ بْنَ الْحَسَنِ بْنِ الْخَشَّابِ
قَالَ سَمِعْتُ جَعْفَرَ الْخُلْدِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ
يَقُولُ سَمِعْتُ ابْنَ مَسْرُوقٍ الْجَرِيرِيَّ يَقُولُ قَالَ
أَبُو عَبْدِ اللَّهِ أَحْمَدُ بْنُ عَاصِمٍ الْأَنْطَاقِيُّ قُرَّةُ الْعَيْنِ
وَسِعَةُ الصَّدْرِ وَرَوْحُ الْقَلْبِ وَطِيبُ النَّفْسِ مِنْ
أُمُورٍ أَرْبَعَةٍ الْإِسْتِبَانَةُ الْحُجَّةُ وَالْأُنْسُ بِالْأَحِبَّةِ
وَالثِّقَّةُ بِالْعِدَّةِ وَالْمُعَايَنَةُ لِلْغَايَةِ

TS. 137/1 (Semi'tü ebe'l-abbâsi muhammede'bne'l-haseni'bni'l-haşşâbi, kâle: Semi'tü ca'fereni'l-huldiyye, yekülü: Semi'tü'l-cüneyde, yekülü: Semi'tü'bne mesrûkini'l-cezîriyye, yekülü: Kâle ebû abdi'llâhi ahmedü'bnü âsımını'l-antâkiyyü: Kurratü'l-ayni, ve siatü's-sadri, ve ravhu'l-kalbi, ve tîbü'n-nefsi min umûrin erbaah: El-istibânetü lil-hucceh, ve'l-ünsü bi'l-ehibbeh, ve's-sikatü bi'l-ideh, ve'l-muâyetü lil-gâye.)

Evet, bir paragrafın Arapça'sını harekelerine dikkat ederek, Arap diline göre nasıl okunması gerekiyorsa öylece okuduk.

Ebû'l-Abbâs Muhammedi'bni Hasan ibn-i Haşşâb'dan duyduğum diyor müellif. O kimden duymuş? Ca'fereni'l-Huldî'den duymuş. O kimden işitmiş? Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nden. Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz Hazretleri kimden işitmiş? İbn-i Mesrûkini'l-Cezîrî'den. O ne demiş? Ebû Abdullah Ahmedü'bnü Asımini'l-Antâkî'den işittim demiş. Yâni Hayatını okuduğumuz şahıstan işittim demiş.

Şimdi, bak kitabın yazarı, kendisine gelen bilginin nereden geldiğini bir bir sayıyor. İsim veriyor. İşte ilim bu, İslâmî ilimler bu... İslâm'ın dışındaki hiç bir kültürde, Hind kültüründe, Yunan kültüründe, Roma kültüründe, Bizans kültüründe, İran kültüründe bu ilmî titizlik yok... Yâni, verilen bilginin kaynağının bu kadar kesin, güzel anlatılması hiç bir yerde yok... İslâm'da var.

İslâm, ilmi böyle almış, böyle teslim etmiş. Neden?

Peygamber Efendimiz SAS buyuruyor ki:¹

وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

(حم. ت. ق. عن ابن مسعود)

¹ Tirmizî, Sünen, c.IV, s.524, no:2257; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.I, s.389, no:3694; Ebû Ya'lâ, Müsned, c.IX, s.205, no:5304; Bezzâr, Müsned, c.V, s.383, no:2015; Hâkim, Müstedrek, c.IV, s.175, no:7275; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, c.X, s.94, no:19993; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.VII, s.102; Kudâî, Müsnedü'ş-Şihâb, c.I, s.329, no:561; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.431, no:29257; Câmiü'l-Ehâdis, c.IX, s.451, no:8801.

(*Ve men kezebe aleyye müteammiden*)
“Kim bana kasden yalan isnad ederse; yâni benden bir şey duymuş gibi, ‘Rasûlüllah’tan şöyle duydum.’ deyip de, aslında benim söylemediğim sözü söylemişim gibi bir yalan ortaya atarsa; (*felyetebevve’ mak’adehû mine’n-nâr.*) cehennemde oturacağı yere kendisini hazırlasın, hazırlansın!” buyuruyor.

Bu iki şeyi engelliyor. Bir: İnsanların, “Peygamber Efendimiz şöyle söyledi...” diye gelişi güzel konuşma yapmasını engelliyor bir. İkincisi: Duyan insanların da, duyduğu haberin aslı var mı yok mu diye tahkik etmesini sağlıyor. Yâni, “Aman boş şey konuşmayayım, yalan nakleder duruma gelmeyeyim, suçlu duruma düşmeyeyim!” diye, aldığı haberin de sıhhatini soruyor. Böylece ilim sıhhatli bir temele oturmuş oluyor.

Şimdi biz şu kitabı alıp okuyoruz ya, eskiden bir kitabı okumak nasıl olurdu biliyor musunuz? Bizim İslâm töresinde İslâmî ilimler nasıl öğretilirdi?

Kitabı yazan adam, müellif, büyük alim, kitabı alırdı önüne; ondan o kitabı okumak isteyenler de karşısına geçerlerdi. Bu alim kitabını okurdu; onlar yazarlardı, tashih ederlerdi. Sonra onlar yazdıklarını bu müellife okurlardı; müellif kendi kitabından bakardı, “Tamam, eksiksiz yazmışsın, cümleleri atlamamışsın, kelimeleri yanlış yazmamışsın!” derdi, kitabın sonuna imza atardı. “—Evet, bu kitabı bana bu şahıs okudu. Benim yazdığım kitabı tamamen, aynen

yazmış, eksiksizdir. Düzeltmeler yapılmıştır.” diye imzayı atardı.

Bakın ilmin sağlamlığına!..

Şimdi, Hocamız’ın kitabı... Hocamız Muhammed Zâhid Kotku Hazretleri bizden defter isterdi, büyük harita metod defteri; alırdı eline, yazardı eski yazı... Tamam, bunları yeni harflere çevirdik, bastık. Şimdi birinci baskısı, ikinci baskısı, üçüncü baskısı, beşinci baskısı oldu. Almanya’dan bir haber geldi:

“—E hocam, filanca eserin sayfaları içinde şu paragraflar yok şimdi. Eskisinde vardı, şimdi yok!”

Haa, bak kitap basılmış diyorsun, üstünde kitabın yazarının ismini görüyorsun amma, içinden iki paragraf çıkmış olunca ne oluyor? O zaman müellifin söylediği şeylerin hepsi o kitabın içinde olmamış oluyor.

Onun için şimdi diyorlar ki:

“—Mühürsüz nüshalar sahtedir. Baş tarafta müellifin mührünün basılmamış olduğu nüshalar sahtedir, onları almayın!” diyorlar. Yâni iş sağlam olsun, tahkikli olsun filan diye.

Şimdi bu kadar ismi söyledi, niçin söyledi? Aşağıdaki söyleyeceği sözün sağlam olduğunu göstermek için. Biz müslümanız. Bizim dedelerimiz de böyleydi, hocalarımız da, üstadlarımız da, selefimiz de böyleydi; bizim de öyle olmamız lâzım!..

Biz yalan söylemeyiz. İslâm’da yalan söylemek yoktur. Yalan söylemeyiz; yalan haber, yalan

rivâyet de konuşmayız. Şu cami kürsülerinde de en sağlam fikirleri, ayetleri, hadisleri söyleriz ve ilmi de böyle sağlam yerlerden alırız.

Desteksiz konuşmamalı!.. Televizyona çıkmış, açık oturumda birisi, başlamış Alevîlik-Sünnîlik meselesinde masal anlatmağa... E mesnedi yok, desteği yok, karşısındaki profesör, İlâhiyat Fakültesi'nden benim talebem, tanıdığım kimse.

“—Yok ya böyle şeyler, nereden uyduruyorsun? Masal, olmaz!”

“—Efendim şöyle olmuş da, böyle olmuş...”

Mişle olmaz. Böyle sağlam kaynak gösterebiliyor musun, ilim o işte... Sağlam öğreneceksin.

Siz de sağlam öğreneceksiniz. Yazacaksınız, sağlam öğreneceksiniz; sağlam müdafaa edeceksiniz sonra...

İlme böyle sarılırsak, alim oluruz. İlme sarılmazsak, o zaman yalan yanlış sözler söylenilir, yalan yanlış işler yapılır. Millet o zaman bâtıla sapar, hurafeye sapar. Din çığırından çıkar, aslî hüviyeti bozulur, sapık yol haline gelir.

Hıristiyanlık nasıl bozuldu, Yahudilik nasıl bozuldu? Öteki peygamberler kavimlerine geldiler de, ondan sonra nasıl arkalarından bozuldu?.. Böyle bozuldu. Onun için, bozulmaması için, biz ilme böyle sarılacağız.

Bu Antakyalı Ahmed ibn-i Asım Hazretleri'nin, Ahmed ibn-i Asım el-Antâkî Hazretleri'nin ilk sözünü şimdi okuyoruz. Ne buyurmuş:

(*Kurratü'l-ayni, ve siatü's-sadri, ve ravhu'l-kalbi, ve tîbü'n-nefsi*) “Gözün şenliği, (*kurratü'l-ayn*) gözün şenliği diyelim, (*siatü'l-sadr*) göğsün genişliği, ferahlığı, (*ve ravhu'l-kalbi*) gönlün rahatlığı (*ve tîbü'n-nefsi*) insanın nefsinin hoşluğu (*min umûrin erbaah*) şu dört şeydendir.” diyor.

Biliyorsunuz, (*kurratü'l-ayn*) gözün serinliği demek aslında. Gözün serinliği ne demek? Arap diyarında güneş çok olduğundan, göz çabuk bozuluyor. Kuvvetli güneş ışınları gözü bozuyor, göz hastalıkları, ağrıları başlıyor. Göz ağrıdığı zaman, gözün serinliği rahatlık veriyor. Onun için böyle sevindirici şeylere, gözümün serinliği (*kurratü'l-ayn*) demişler.

*Peygamber Efendimiz buyuruyor ki, bir hadis-i şerifinde:*²

قِرَّةٌ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ

(حم. ن. ك. عن أنس)

² Neseî, Sünen, c. VII, s. 61, no: 3939; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c. III, s. 128, no: 12315; Hâkim, Müstedrek, c. II, s. 174, no: 2676; Taberânî, Mu'cemü'l-Evsat, c. V, s. 241, no: 5203; Ebû Ya'lâ, Müsned, c. VI, s. 199, no: 3482; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, c. VII, s. 78, no: 13232; Neseî, Sünenü'l-Kübrâ, c. V, s. 280, no: 8887; İbn-i Sa'd, Tabakätü'l-Kübrâ, c. I, s. 398; Hatîb-i Bağdâdî, Târih-i Bağdad, c. XII, s. 371, no: 6812; İbn-i Adiy, Kâmil fi'd-Duafâ, c. III, s. 303; İbn-i Hibbân, Mecrûhîn, c. III, s. 135, no: 1234; Ukaylî, Duafâ, c. II, s. 160, no: 666; İbn-i Asâkir, Târih-i Dimaşk, c. LX, s. 454; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, c. II, s. 143, no: 2733; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c. VII, s. 449, no: 18912, 18913; Keşfü'l-Hafâ, c. II, s. 73, no: 1089; Câmiü'l-Ehâdis, c. IX, s. 496, no: 8916.

(*Kurretü aynî fi's-salâh*) “Benim gözümün şenliği, serinliği namazda... Yâni, namazı çok seviyorum!” demek.

Sen sevebiliyor musun namazı?.. Namazı severek mi kılıyorsun, yasak savmak bâbından mı kılıyorsun? Aman diye mi kılıyorsun, hoşlanarak mı kılıyorsun? İstemeye istemeye mi kılıyorsun, zorlana zorlana mı kılıyorsun; zevk duya duya mı kılıyorsun? Peygamber SAS Efendimiz ne buyurmuş:

“—Gözümün şenliği, serinliği namazda...” Çok sevdiğini bildiriyor.

“—E Efendim, işte vallâ Hocam, yâni kusuruma bakma ama, doğruyu söylemek gerekirse, namazı kılmakta zorlanıyorum!”

“—E, demek ki sen İslâm'ın özünü yakalayamamışsın, namazın aslına da erememişsin; onun için namazdan zevk de almıyorsun. Namaz mü'minin Mi'râcı, senin haberin var mı?..”

Namaz mü'minin Mi'racı, Allah'ın huzuruna kabul ediliyorsun.

Padişahın sarayına kabul edilsen, nasıl sevinirsin?

“—Ooh, bedavadan Dolmabahçe Sarayı'na bugün bir tanıdık bizi soktu da gezdik. Aaa, duhuliye parası bile almadılar.”

Gezmeğe bile seviniyorsun. Allah-u Teâlâ Hazretleri namazda seni huzuruna kabul ediyor. Sen kâinâtın sahibi, hâlikı, Mevlâ-yı Zülcelâl Rabbimizin huzuruna çıkıyorsun, Allahu ekber

deyince, huzuruna geliyorsun. Bu şeref ne büyük şereftir.

O namazda ne büyük zevkler vardır, duymayan bilemez. Allah kimisine duyurmuyor. Kimisine öyle kokular duyuruyor ki, yanındakine: “Şu kokuyu duydun mu?” diye soruyor, yanındaki duymuyor. Kimisine öyle zevkler veriyor ki, öteki almıyor. E almayınca tatsız sanır, zevksiz sanır.

Neden olur o? Abdestinin eksikliğinden olur, gıdasının haram karışık olmasından olur, ilminin azlığından olur, fikrinin bozukluğundan olur...

Namaz nereden başlar?.. Namaz şadırıvandan başlar. Abdesti şadırıvanda güzel almazsan, huzurlu namaz kılınmaz.

Namaz huzursuz olur. Neden?.. Kusur vardır. Yemek haramlı olursa, namazdan zevk alınmaz. Çok önemli şeyler bunlar, millet bilmiyor.

“—Hocam zevk alınınca ne olacak yâni?”

“—Zevk alınınca, tarif edilmeyecek kadar güzel olur. O zaman insanın akli fikri, ‘Vakti gelse de namaz kılsam!’ diye, namazı bekleme, isteyerek kılma durumuna döner. Ondan sonra da, o namazdan çok faydalar hasıl olur.

(Kurratü’l-ayn) Gözün serinliği. (Siatü’s-sadr) İnsanı göğsü daralıyor bazen. İçim sıkıldı, uff, daraldım... Yâni sanki buralardan tazyik yapıyorlar da, nefes alamıyormuş gibi oluyor. Hah, siatü’s-sadr, yâni göğsünün ferahlığı, genişliği; iki. Bunlar sevinç alâmeti. Gözün serinliği, göğsün genişliği, (ve ravhu’l-kalb)

kalbin rahatlığı, (ve tîbü'n-nefs) insanın nefsinin de hoş olması...”

Oh, neden oluyormuş?.. (Min umûrin erbaah) Şu dört şeyden oluyormuş. Neymiş bunlar sayıyor:

(El-istibânetü lil-hucceh) bir, (ve'l-ünsü bi'l-ehibbeh) iki, (ve's- sikatü bi'l-ideh) üç, (ve'l-muâyenetü li'l-gâyeh) dört... Bu dört şey oldu mu insanın gözü şen olur, göğsü geniş olur, kalbi rahat olur, içi hoş olur.

Neymiş bakalım bu dört şey:

1. (El-istibânetü lil-hücceh) Hücce delil demek. Yâni insanın yaptığı şey aşikâr olursa... Sevap, şu yaptığım şey sevap, kesin.

“—Allah'a ısmarladık Hocam, müsaadenizle pazartesi günü umreye gidiyoruz.”

“—Eh, güle güle gidin, Allah kabul etsin, bizi de duadan unutmayın!” filan diyoruz.

“—Tamam, nasıl gidiyor oraya?..”

“—Sevine sevine gidiyor.”

“—Niçin sevine sevine gidiyor?..”

“—E canım umre sevap Hocam, oralara gitmek sevap. Orada Mescid-i Haram'da iki rekât namaz kılmak, gelip burada namaz kılmaktan yüz bin kat daha sevaplı... İşte aşikâr bir şey... Medine- i Münevvere'de Peygamber Efendimiz'i ziyaret edeceğiz Hocam, ziyaret sevap, orada namaz kılmak sevap...”

Tamam, o zaman insan nasıl gider gideceği yere?.. Aşikâr, sevabı belli olan, hücceti kesin,

aşikâr olan bir şey ne olur? İnsana sevinç verir. O halde hücceti kesin olan, yâni sevap olduğu belli olan işleri yapmağa koşmalıyız. Yâni gönlümüz şen olsun, gözümüz şen olsun, içimiz rahat olsun, hoş olalım diye istiyorsak, sevabı kesin olan işleri yapalım! Sevabın kesin olması insana bunları sağlar; bir...

2. İkincisi: *(Ve'l-ünsü bi'l-ehibbeh)* “Allah’ın sevdiği sevimli dostlarla ünsiyet etmek, beraber olmak.” Tamam, bu da insanın gözünü şenlendirir, göğsünü ferahlatır, kalbini rahatlatır, içini hoşlandırır.

Muhterem kardeşlerim! Dost seçmek çok önemli. Tabii kimi seçmeli? Tek cevabı: Allah’ın sevdiği insanı seçmeli...

Kiminle dost olayım hocam? Allah’ın sevdiğini tahmin ettiğin, Allah’ın seveceğini tahmin ettiğin huylara sahip insanları dost edin! Niye? Sen de onlardan olursun; o da seni Allah’ın sevdiği yola çeker, sevaplı işler yaparsın.

Eğer yanlış dostlar edinirsen;

“—Hocam işte çok seviyorum, mahalleden arkadaşım, askerlikten tanıyorum, akrabam...”
vs...

İyi güzel ama, iyi insan değil... Ne yapar?

“—Hadi gel bu gün seninle şuraya gidelim, felekten bir gün çalalım!” der. “Yak bir sigara benden!” der. “Gel bu akşam kafayı bulalım! Parasını ben vereceğim!” der, “Felekten bir gün çalalım!” der bilmem ne der... Şaşırtır seni. Yâni kötü arkadaş zarar verir, iyi arkadaş fayda verir.

Hatta büyüklerimiz demişler ki:

“—Kalbi kasvetli olan, yâni uyanık olmayan, gönlü kara olan insanın kalbinin kasveti bile tesir eder insana... Öyle bir insanla oturduğun zaman bile rahatı kaçar insanın. Kalbi uyanık olacak, kalbi nurlu olacak. Öyle insanla dostluk fayda verir insana ama, işte millet böyle yapmıyor. Komşuyuz diye ahbaplık ediyor, askerlikten tanıştık diye ahbaplık ediyor, bilmem nereden ahbaplık ediyor... Kötü arkadaş insanı çok büyük felâketlere sürükler; bundan sakınmıyor, çekinmiyor.

Halbuki arkadaş seçmek lâzım! Çok önemli. İyi arkadaş seçmeğe çok dikkate etmek lâzım! Evet, insanın bir arkadaşı artarsa derecesi bir yükselir ama iyi insan seçmeli... Konuştuğu zaman ilminden istifade edeceğin, hareketlerine baktığın zaman ahlâkından örnek alacağın, sana hıyanet etmeyen, vefasızlık etmeyen, senin iyiliğini isteyen kimseyle arkadaş ol! Öteki insanlarla arkadaş olma, sana bir yerde bir zarar verir.

Tabii o insanları ne yapacağız? Ayrı... O çeşit insanları da ıslah etmek için çalışırsın, konuşursun, gelirsın, gidersın ama ne olduğunu bilirsın, mesafe koyarsın araya; o ayrı. Ama buradaki samimi dost... Neden? Bu iyi insan, bu başka...

Sultan Sencer, Büyük Selçuklu İmparatoru Sultan Sencer, meşhur... Bizim tarikat büyüklerimizden Ebü'l-Haseni Harakânî Hazretleri geldi mi yanına, ayağa kalkarmış sultan, o şeyhimizi

kendi tahtına oturturmuş, kendisi önünde diz çökmüş. Şeyhimizi oturturmuş tahtına, o da ona nasihat edermiş:

“—Bak Sencer, aklını başına topla, şöyle yap böyle yap, şöyle yap böyle yap!” dermiş.

Öteki alimler... Tabii sultanın sarayına devam eden çok alim, fazıl insan var. Bugün de Suud’a giderken Suud kralının sarayına davet edilen, gelen giden, kralın koluna girdiği alimler filan var, yâni çok. Böyle meşhur insanları alır alır getirirler. Büyük şahısları büyük yerlere götürürler her zaman.

Şimdi o büyük şahıslar Sultan’a demişler ki:

“—Efendim, bu zâtı alıyorsun, tahtına oturtuyorsun, çok iltifat ediyorsun da, bizim ne eksikimiz var? Biz daha çok kitap yazmışız, biz de müderrisiz, bizim de kavuğumuz var, sarığımız var, cübbemiz var...”

Sultan güzel söz söylemiş cevabında. Demiş ki:

“—Bakın! Siz, ben ne söylersem, ‘Eyvallah efendim!’ diyorsunuz, beni tasdik ediyorsunuz, bana itiraz etmiyorsunuz, dalkavukluk yapıyorsunuz. Ama bu, yanlış olan şeyi yüzüme söylüyor, beni azarlıyor, beni doğru yola çekmeğe çalışıyor. Onun için buna hürmet ediyorum.”

Aferin! Sultan da büyük insan ki, nasıl hareket edeceğini biliyor yâni. Dalkavuklar insanı mahveder.

Hazert-i Ömer RA demiş ki:

“—Ah, şöyle insana ayıbını söyleyecek samimi dost...”

Ayıbını söyleyebilecek. Ayıbını söyleyemiyor, çekiniyor senden.

O tam dost değil. Söylemesi lâzım! Çünkü sen o ayıpla yaşadıkça zarar ediyorsun, onu söyleyebilmesi lâzım!

Tabii insanda, dostun söylediği ayıbı da hazmedecek ahlâk olması lâzım! “Vay sen benim ayıbımı bir söyledin, iki söyledin, üç söyledin...” diye alâkayı kesiyor, haydi ahbaplığı bozuyor. Millet ondan çekiniyor.

Kimse kimseye bir şey söyleyemiyor, ahbaplık bozulmasın diye. Aradan kara kediler geçiyor, ondan sonra ahbaplık bozuluyor. O da fena...

Evet, dostlarla bir arada olmak, iki... Neleri sayıyoruz?.. İnsanın gözünü, gönlünü şenlendiren, içini ferahlatan, kalbini rahatlatan şeyleri sayıyoruz değil mi. Dostlarla beraber olmak, bir; yaptığı işin aşikâr sevaplı olduğunun belgeli, delilli olması, iki...

3. (Ve's-sikatü bi'l-ideh) İdeh, va'd demek yâni. “Va'dlere güvenmek, Allah'ın va'dine güvenmek.”

Allah-u Teâlâ Hazretleri kullarına neler va'detmiş?.. Sevdiği kullara, mutî kullarına, mü'min kullarına gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, kimsenin hatırına, hayaline sığmayan güzel şeyler va'detmiş. Cenneti va'detmiş, cennet içinde nimetleri va'detmiş, neler neler va'detmiş... Haa, tamam, Allah'ın va'dlerinin hak olduğuna, iyi bir kul olduğu zaman Allah'ın o nimetlerine, ikramlarına ereceğine tam güveni olacak insanın.

Öldü gitti, bizim fakültede bir mesai arkadaşımız vardı. Biraz da benden bazı dersler gördüğü için, ben onun hocası durumuna geçtim, o benim talebem durumuna geçti; yaşça benden büyüktü. Cenazesi oldu da, bir iki söz söyledi, hayret ettim. Diyor ki:

“—Acaba öyle mi?..”

İnancı yok, ahirete inancı yok... “Acaba öyle mi ki?” diyor.

Anlatıyor:

“—Annem çok fedâkârdı, çok kahır çekti, bizi yetiştirdi, şöyle çalıştı, böyle çalıştı...”

“—Tamam, iyiyse bu iyiliklerinin mükâfatını görür cennette inşaallah...” filan diyorum da; güveni yok, inancı yok...

İnanamıyor herkes. İnanmak ve Allah’ın va’dinin hak olduğuna inanıp da sağlam durmak, o insana güç veriyor.

Şehid niçin şehid oluyor?.. Meşakkatli işlere Allah rızası için girenler niçin giriyor?.. Allah’ın va’dine inandığı için geliyor. Sabah namazına niçin camiye geliyor?.. Camiye gelmek sevap diye. Niye aç kalıp oruç tutuyor?.. Oruç tutmanın sevabı var diye. Niye kesesinden paraları çıkartıp harcıyor?..

Millet, herkes para biriktirmek için birbirini yerken, rüşvetler alırken, bilmem ne yaparken, bu hacı efendi niye paralarını böyle hayrâta, hasenâta sarf ediyor? Güveniyor Allah’a... Allah’ın va’dine güveniyor, ondan. İçi müsterih, rahat, harcıyor. Harcadıkça zevk duyuyor.

Harcadıkça da Allah veriyor. İşin o tarafı da ayrı. Harcadıkça da Allah ona daha çok veriyor. Hiç ummadığı yerden, falanca yerdeki arsasına

piyango vuruyor, çok kıymetleniyor, milyarlar oluveriyor arsa... Ötekisinin de, çalıp çırpan adamın da arsasına bir belâ geliyor, belediye istimplâk ediyor, değerinden çok düşük fiata elinden çıkıp gidiyor.

Allah'la oyun olmaz. Allah, kendisinin yolunda yürüeni taltif eder; kendisinin emrine aykırı hareket edene cezasını verir.

Bizim kardeşimiz çıkartmış, külliyetli bir para vermiş hayra.

Ertesi gün baba dostu birisi yolda karşılamış, “—Gel lan buraya!” demiş, “Ben senin babanın arkadaşayım, amcan sayılıyım. Ne o gençsiniz siz daha, paraları böyle külliyetli miktarda hayra vermişsiniz, ne o?” demiş.

Yâni kendisi hayra vermiyor da, bizim hayra veren insanı, toy, delikanlı parayı hayra verdi diye, hayırdan vazgeçirmeğe çalışıyor. “Ne o öyle bol bol paraları vermişsiniz?..” demiş. Adam ihtiya- cından fazlasını veriyor, ne olacak ama; öyle söylemiş.

O da böyle aksakallı, bir iyi arkadaş, zeki bir arkadaş, leb demeden leblebiyi anlayan bir arkadaş. Demiş ki:

“—Amca biliyorsun, babanın arkadaşaydım dedin, babam öldü gitti. Biliyorsun ahirette sevap lâzım!” demiş. “Yâni ölüveriyor insan. Ne yaparsa ahirette onun faydasını görecek.” deyince; ötekisi de zeki, şıp diye anlamış onun ne demek istediğini: “—Beni ölümlle tehdit etme!..” demiş.

Alınmış yâni söylediği laftan... Yâni, “Ölüveriyor insan, sen de ölüverirsin. Sen de hayrı hasenâtı ölmeden evvel yap!” diyor, doğru söylüyor. Çocuk doğru söylüyor, yaşlı yanlış...

Yaşlının kafası yanlış, çocuğunki doğru, delikanlınınki doğru...

Şimdi o arkadaşımız gene zengin, parayı verdiği halde gene zengin... Yâni fakirleşmiş değil ki. Amma o hayrı niye yaptın diyen adamın o şehrin merkezinde, göbeğinde çok büyük bir arsası varmış, bir istimplâke uğramış, belediye otopark yapacaktı... Hadi bakalım ayıkla pirincin taşını... Sıfıra inmiş değeri. Yâni normal fiyatla orada bina yapılırsa yüz misli fazla edecek. Belediye tabii o parayı verir mi? Vermez. İstimlak etmiş, bitmiş yâni. Otopark olmuş gitmiş.

Yaa... Sen Allah yolunda öyle zengin olacağım, kurnazlık yapacağım diye esirgersen, Allah bu taraftan eksiltir. Sen Allah yoluna hayır yapacağım diye verirsen, Allah öbür taraftan daha fazlasını verir.

Peygamber SAS Efendimiz yeminle söylemiş ki:³

وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَنْقُصُ مَالٌ مِنْ صَدَقَةٍ

(حم. عبد الرحمن بن عوف)

³ Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.I, s.193, no:1674; Ebû Ya'lâ, Müsned, c.II, s.159, no:849; Bezzâr, Müsned, c.I, s.187, no:1033; Abd ibn-i Humejd, Müsned, c.I, s.83, no:159; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, c.IV, s.362, no:7043; Kudâî, Müsnedü'ş-Şihâb, c.II, s.5, no:771; İbn-i Adiy, Kâmil fi'd-Duafâ, c.V, s.131; İbn-i Asâkir, Târih-i Dimaşk, c.VIII, s.366, no:2238; Abdurrahman ibn-i Avf RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.575, no:16983; Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.195, no:2254;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XXXII, s.275, no:35240

(Vellezî nefsü muhammedin bi-yedihî)
“Muhammed’in nefsi elinde olan Allah’a yemin olsun ki, *(lâ yenkusu mâlün min sadakatin)* zekât vermekten, sadaka vermekten mal azalmaz!”

Fazlasını verir Allah. Vallahi eksilmez, kat kat fazlasını verir.

Aklı olan güveniyor buna.

(E’s-sikatü bi’l-va’di) Va’d-i ilâhiye güvenmek. Sen bana güveniyor musun?..

“—Vallâhi Hocam, Peygamber Efendimiz söylemişse doğrudur ama...”

Yutkunuyor hâlâ. Güvenemiyor. Güveneceksin. Allah’ın sözü haktır, Rasûlünün sözü haktır. Güveneceksin, korkma. Yürü, görürsün sen de. Güvenemiyor, veremiyor, titriyor. Hocam çocuğum... Şu şöyle olacak, bu böyle olacak... Bir sürü hesaplar vs...

(Ve’l-muâyenetü li’l-gâyeh) “Gayeyi de gözleriyle ayan beyan görmek.” O da insanın gözünü, gönlünü şenlendirir. Bir şeyler yapıyoruz, yaptığımız zaman sıkıntı... Ama sonunda gaye, sonuç güzel olacak. Sıkıntıyı görmüyor gözümüz. İçimiz şen oluyor.

Tahsil görüyoruz, geceleri sabahlara kadar uyumuyoruz.

Masraf yapıyoruz çoluk çocuğumuza... vs. filan, çoluk adam olsun diye. Biz her gün işe gidiyoruz, yaz kış demiyoruz, paltomuzu sarınıyoruz, atkımızı boynumuza doluyoruz, çizmeleri ayağımıza geçiriyoruz, çalışıyoruz, para kazanalım, sonuç iyi olsun diye.

Yâni sonuç iyi olduğu zaman, meşakkat insanı yıldırılmıyor, gözü görmüyor, iyi şeyleri yapıyor.

Uhrevî sevapların da, gayede sonuçta güzel olduğunu gördü mü, gözleriyle müşahede etti mi insan, o zaman gönlü şen olur, gözü hoş olur, içi rahat olur, aldırılmaz yâni. Ufak tefek şeylere aldırılmaz. Çok güzel...

Dört şey saymış, bu dört şeydendir insanın içinin şenliği, güzelliği diye. Bu dördü de güzel! Yâni, yaptığın şeyin gerçekten güzel olduğunu ayan beyan bileceksin, onu yapacaksın. İyi insanlarla dostluk edeceksin. Allah'ın va'dine güveneceksin, müsterih olacaksın, yürüyeceksin.

Dağıstan'dan iki misafirim vardı, buraya gelmeden önce.

Çocuk genç ama, bir yerden himmet geliyor kendisine.

“—Çok acı bir haber geldi, otel odasında perişan oldum. Şöyle yanımda sanki elimi tuttu birisi, okşadı, “Üzülme, bu üzülecek şey değil, Allah sana yardım edecek!” dedi. Ben hata ettim, uyuyan arkadaşşıma seslendim. ‘Kalk bak, bu adam benim elimi tutuyor, teselli ediyor.’ diye. Tabii o elini çekti, gitti, yâni kayboldu.” diyor.

Hata ettiği şu: Uyandırmasaydı daha devam edecekti konuşma, ahbaplık. Yâni, Allah yardım ediyor. Allah kullarına yardım ediyor, iyi oldu mu... Ama nereden geliyor bu yardım o şahsa?..

Demiş ki:

“—Yâ Rabbi, sen benim kalbimi Yahyâ AS'ın kalbi gibi tertemiz kalp eyle!..” demiş.

Temiz kalp istiyor Allah'tan. Yâni iyi kulluk etmek için iyilik istiyor, Allah da yardım ediyor. İyi niyetli olduğundan yardım ediyor, aziz ve muhterem kardeşlerim!

c. Aklın En Faydalısı

سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ إِبْرَاهِيمَ بْنَ مُحَمَّدٍ بْنَ
مَحْمُودِ النَّصْرَابَاذِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ
عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مُحَمَّدٍ بْنَ إِدْرِيسَ الْحَنْظَلِيَّ
الرَّازِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ
الزَّاهِدَ يَقُولُ قَالَ أَحْمَدُ بْنُ عَاصِمٍ الْأَنْطَاقِيُّ أَنْفَعُ
الْعَقْلِ مَا عَرَفْتُكَ نِعَمَ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْكَ وَأَعَانَكَ
عَلَى شُكْرِهَا وَقَامَ بِخِلَافِ الْهُوَى

TS. 137/2 (Semi'tü ebe'l-kâsım, ibrâhîme'bne muhammedi'bni mahmeveyhi, en-nasrâbâziyye, yekülü: Semi'tü ebâ muhammedin abde'r-rahmâni'bni muhammedi'bni idrîse el-hanzaliyye'r-râziyye, yekülü: Semi'tü aliyye'bne abdi'r-rahmâni'z-zâhide, yekülü: Kâle ahmedü'bnü âsımını'l-antâkiyyü)

İşte bu adamların müellife kadar gelen rivayetiyle, bu Ahmed ibn-i Asım-ı Antâkî Hazretleri demiş ki:

(Enfau'l-akli, mâ arrafeke niama'llâhi teâlâ aleyke, ve eâneke alâ şükrihâ, ve kâme bi-hilâfi'l-hevâ)

Şimdi insanların akli var değil mi? Akli seviyoruz hepimiz, akıllı olmayı istiyoruz, birisini sevdiğimiz zaman akıllı adam diyoruz ve kendimiz de akıllı olmağa çalışıyoruz. Akıllı olmak iyi bir şey, hepimizin istediği bir şey...

Herkesin de bir akli var. Herkesin bir akli var muhterem kardeşlerim. Dünyada yaşayan herkesin akli var. Kumarhanede masanın başına oturup da oraya para basanların da, kendine göre bir akli mantığı var. Top oynayanların da bir akli mantığı var. Piyango bileti alanların da bir akli, mantığı var. Hacca gidenlerin de bir akli mantığı var, umreye gidenlerin de bir akli mantığı var. Hırsızlık yapanın da bir akli mantığı var, rüşvet yiyenin de bir akli mantığı var...

“—Ne yapayım, bu kadar maaşla geçinemiyorum, elbet yiyeceğim!” diyor. “Maaş az, devlet az maaş veriyor, elbette rüşvet yiyeceğim.” diyor.

Bir mantık ileri sürüyor. Herkesin bir akli var ama her akıl kıymetli değil. Akıl nasıl olacak onu tarif ediyor:

(Enfau'l-akli) “En faydalı olan akıl, aklın en faydalısı...” Herkesin bir akli var ama, herkes kârda değil...

Herkes hayatını güzel süremiyor, herkes başarılı insan olamıyor, herkes Allah'ın sevdiği noktaya gelemiyor. Kimisi hapiste çürüyor, kimisi ömrünü çürütüyor, kimisi vücudunu

çürütüyor, kimisi ahiretini mahvediyor... En iyi akıl hangisi? En faydalı akıl?.. Tarif ediyor, bu Ahmed ibn-i Asım el-Antâkî Hazretleri:

(*Mâ arrafeke niama'llâhi teâlâ aleyke*)
“Allah’ın sana vermiş olduğu, senin üzerindeki nimetlerini sana bildirten akıl; (ve *eâneke alâ şükrihâ*) bu nimetlerin şükrünü yapmakta sana yardımcı olan akıl. Allah’ın nimetlerini sana hatırlatıp bildirten, bu nimetlerin ödenmesinde sana yardımcı olan ve (*kâme bi- hılâfi'l-hevâ*) hevâ-yı nefsin karşısına dikilen akıl faydalı.”

Akıl bu işte. Neden?.. Bunu yaparsa insan, cennetlik olur da ondan. Dünyada evliya olur, ahirette de cennete gider. Bunu yapmazsa ne olur? Dünyada da, ahirette de perişan olur.

Nasıl tarif etti aklı?.. Peygamber Efendimiz’in hadis-i şerîfleri var. Onu söyleyeyim de oradan bu sözün güzelliği o hadis-i şeriften daha iyi ölçülebilir. Diyor ki Peygamber Efendimiz:

الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ
وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمَنَّى عَلَى اللَّهِ
الْأَمَانِيَّةَ

(ط. حم. ت. ه. حل. ق. ك. عن شداد بن أوس)

RE. 229/7 (*El-keyyisü*) Zeki insan kimdir? (*Men dâne nefsehû ve amile limâ ba'de'l-mevt*) “Nefsini zabt u rabt altına alıp da ahirete hazırlanandır.” (*Ve'l-âcizü*) Aptal adam kimdir? (*Men etbea nefsehû hevâhâ*)

“Nefsinin hevasının peşine takılıp sürüklenen; (ve *temennâ ale’llâhi’l-emâniyyeh*) Allah’tan da ümit eden, Allah bana şunu verir bunu verir, Gafûrdur, Rahîmdir diyendir.” Ahmak o.

Akıllı kim? Ahirete hazırlanan, nefsinin karşısına çıkıp nefsine uymayan, ahirete hazırlanan. Ahmak kim? Nefsine uyup da Allah’tan bekleyen... Bekle ki gele, bekle ki ola...

Bu hadis-i şerifi hatırladıktan sonra bu sözü daha iyi anlarız. En faydalı akıl hangisidir? Allah’ın senin üzerindeki nimetlerini sana bildiren, o nimetlerinin şükrünün edasını yapmakta sana yardımcı olan ve nefsin hevâsının karşısına dikilen akıldır.

Biliyorsunuz nefsin hevâsı ne demek? İçinden bir şey geliyor insanın, nefsi var içinde ya... Hepimizin içimizde nefs-i emmâremiz var, nefis var. Terbiye edilirse gelişiyor, mutmainne oluyor vs... Hevâ-yı nefis dediğimiz arzuları, istekleri bize içimize doğdurtuyor, söyletiyor içimizden.

“—Ne istiyorsun bu gün?..”

“—Vallâhi bu gün hiç bir iş yapmak istemiyorum.”

“—E ne olacak?”

“—Yan gelip yatacağım.”

Elini şöyle koyuyor, ayaklarını dikiyor...

“—Niye?..”

“—Canım çalışmak istemiyor.” diyor.

Bak nefsinin hevâsı o gün ona çalışmak istetmiyor.

“—E ders?..”

“—Vallâhi, bu gün futbola gideceğim!” diyor.

“–Niye?..”

“–Canım çok futbol oynamak istiyor.” filan...

Hah işte insanın içinden gelen duygular, istekler var ya... Canım şunu çekti... Şunu yapmak istiyorum... İyi şeyler var, kötü şeyler var, daha kötü şeyler var... Günahlar var, günahlar var, günahların daha kötüsü var... Hemen canım istiyor ki, kalkayım şu adamın kafasını kırayım... Aman ha dur ne yapıyorsun bunu yaparsan felâket tabii. Nefis insana neler söyletir, neler istetir. Bunların adı nedir?.. *Hevây-ı nefis*; nefsin hevesleri, istekleri, içinden gelen arzuları... Bunun karşısına çıkacak insan... Çünkü nefis insana kontrolsüz şeyler teklif eder. Kontrol nereden? Akıldandır. Akıl kontrol eder. Yâni içinden ne geliyor bu gün?..

Birisi geldi bana söylüyor... Yâni biz hocayız ya, çok enteresan şeylerle karşılaşıyoruz, size de anlatıyoruz:

“–Hocam bazen içime o kadar böyle bir intihar etmek arzusu düşüyor ki, öyle bir intihar etmek arzusu düşüyor ki, burnumda buram buram tütüyor, canım çok istiyor, öldürmek istiyorum kendimi...” diyor.

Anlayabiliyor musunuz?.. Yâni insan ölmek istemez, ölümden korkar filan da, hastalık tabii bu. “Canım çok istiyor.” diyor.

“–Aman sen şu şu şu zikirleri yap, yalnız durma, abdestsiz gezme, şeytan yapıyor bunları, sakın sen o içinden gelen sese, söze tabi olma!”

İçinden hevâsı, hevây-ı nefsi bak neler istetiyor, intiharı istetiyor. İntihar etti mi insan ebediyen cehenneme gider.

İntiharını ister, zinayı ister, kumarını ister, eğlenceyi ister, her şeyi ister nefis bu. Kim kontrol edecek bunu? Akıl kontrol edecek. Akıl kontrol edecek ama nasıl akıl kontrol edecek? Şeriata bağlı akıl kontrol edecek. Şeriata bağlı olmazsa, git bir Amerikalıya sor, git bir İngiliz'e sor, hadi bakalım ne diyecek?

Bir psikiyatri profesörü vardı... Bizim gençler bunalıma düşüyorlar. Delikanlı, 18 yaşına geliyor, 20 yaşına geliyor; müslüman çocuk, anası babası dindar, müslüman, delikanlı... Delikanlı ne demek?.. Deli kan. Niye deli oluyor bu çocuk? Akıllı da, niye deli kanlı oluyor? Buluş çağına erdiği için, içinde çeşitli arzular beliriyor. Evlenmek arzusu beliriyor. Kızda da oluyor, erkekte de oluyor. Evlenmek arzusu beliriyor, çeşitli arzular var, delikanlı. Kanı cıvıl cıvıl kayıyor, yerinde duramıyor vs.

Tutuyor kendisini tabii. Haram, günah... Harama bakılmaz, günaha varılmaz, tutuyor çocuk kendisini. Tutunca tabii sıkıntılar başlıyor, kolay değil.

Yâni buluş çağının problemleri vardır. Kızlar için de problemleri vardır, erkekler için de problemi vardır.

Kız durup dururken başlar ağlamağa. Kız ne oldu niye ağlıyorsun? Bilmem... Ağlıyor. Neden? Çalkantılı bir çağ. Niye ağlıyorsun kız? İşte yemeği yedin, karnın tok, sırtın pek, ev kaloriferli, her şey var... Ağlıyor, problemlili...

Gidiyorlar psikiyatride, adamın dinden imandan nasibi yok, Allah'tan korkusu yok, utanması yok... Flört tavsiye ediyor:

“—Flört edin, geçer!” diyor.

Yahu, ben gnahtan kaçıyorum, bu hastalığa ondan düştüm. Yoksa ben sana hiç gelmezdim. Bu hastalığa dşmemin sebebi, günaha dşmeyeyim diye, haram işlemeyeyim diye. Allah yasaklamış. Hiç olmazsa, “Evldım, bir an evvel evlen!” de. Yâni, doğru düzgün bir doktorsan;

“—Evldım, evliliğini geciktirme! şöyle güzel bir müslüman, mütedeyyin hanımla evlen, yuva kur!” de, çareyi onu görüyorsan.

Peygamber Efendimiz oruç tutmayı tavsiye etmiş, abdestli gezmek var, zikir var ve sire var... Doktor neyi tavsiye ediyor? Günahı tavsiye ediyor.

İngiliz’e sorarsan, başka şey tavsiye eder; Amerikalıya sorarsan başka şey tavsiye eder... E bunların akılları var mı? Var ama İngiliz aklı, dinsiz aklı, imansız aklı, münafık aklı, cahil aklı...

Aklın hayırlısı nedir? şeriatın ahkmını bilen ve ona göre insana yol gösteren akıldır. Bak burada ne diyor:

(Enfau’l-akl) “Aklın en faydalısı, en güzeli, sana Allah’ın nimetlerini bildirten akıldır ve seni onların şükrünü yapmağa sevk eden akıldır.”

Allah’ın nimetleri nedir muhterem kardeşlerim üzerimizde?.. Allah’ın nimetlerini saymakla bitiremeyiz, en büyük nimeti müslüman olmamızıdır muhterem kardeşlerim. Müslümanız ya, *Lâ ilhe illa’llah, Muhammedün rasl’llah* diyoruz ya, bu öyle büyük nimet ki...

Buna sahip olmayan insanları tanıyorum ben, Japon tanıyorum, Çinli tanıyorum, Avrupalı

tanıyorum, yerli malı dinsizleri tanıyorum, sonradan olma dinsizleri tanıyorum, anadan doğma dinsizleri tanıyorum; hepsini gördüm. Profesörünü tanıyoruz, talebesini tanıyoruz, hepsini biliyoruz.

En büyük nimet mü'min olmak... Sen inanabiliyor musun candan? Namazını kılabiliyor musun? Allah'ın varlığına, birliğine kalbinden tam mutmain misin; bu çok büyük bir nimet! Müslüman olmak çok büyük nimet... Bundan büyük nimet olmaz.

Bundan sonra sıhhat nimeti var, Akıllı olmak nimeti var. Deli değiliz, akıllıyız ki zincire bağlamıyorlar, hastaneye tıkmıyorlar, iğneyi basmıyorlar vs... El-hamdü lillâh aklımız yerinde, sıhhatimiz yerinde, el-hamdü lillâh şehrimiz, memleketimiz huzur içinde...

Doğu Anadolu'dakileri düşünelim, meselâ köyden köye gidemiyor. Akşam vaktinde gelsin, böyle bir yerde yatsı namazında vaaz dinlesin de, öteki köye ondan sonra minibüse binsin, gitsin... Gidebilir mi? Gidemez herhalde... Eh, burada bir nimet işte bu... Huzur içinde, her tarafta ışıklar yanıyor, istediğimiz yere gidiyoruz, fırınlarda ekmekler var çeşit çeşit, pastanelerde çeşit çeşit gıdalar var, gezilecek yerler var. İlim meclisleri var, okunacak kitaplar var, çeşit çeşit nimetler...

Nimetleri bilersen, nimetlerin şükrünü edersen Allah seviyor. Bu nimetleri Allah bana nasib etmiş, çok şükür elhamdü li'llah, şükretmeyi seviyor Allah, şükredenin nimetini arttırıyor, nimet fazlalaşıyor şükrettikçe, çok şükür dedikçe. Onun için, nimetleri bildiren akıl ve

o nimetlerin şükürün de yapmağa yardımcı olan akıl, en iyi akıl...

Tabii nimetlerin şükürü nedir muhterem kardeşlerim?..

Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz'in tarifi çok güzel: "—Allah'ın nimetlerini yeyip de, ona isyan etmemektir."

Şükür bu... Hem Allah'ın nimetini ye, iç... Ooh, bu akşam sofrada neler vardı... Kaymaklı kadayıf vardı, baklava vardı, etli sütlü vardı, tatlı tuzlu vardı, börek çörek vardı, kebab vardı, dolma vardı, sarma vardı... Eee, tamam, yedin, sonra?.. E şimdi kalkıp Boğaz'da içmeğe, eğlenmeğe gidiyoruz.

E utanmıyor musun? Allah'ın nimetlerini yediniz şimdi, ondan sonra kalk, öbür tarafta isyana git! Şükür nedir? Allah'ın nimetlerini yeyip de, Allah'a asi olma durumuna düşmemektir. Şükür o... Tabii ibadetini yapacak, hayrını hasenâtını yapacak, Allah para verdiyse parasıyla fukaraya yardımcı olacak, Allah'ın emrettiği hizmetleri insanlara götürecek. Zekâtını verecek, sadakasını verecek vs...

Bir de, (*Kâme bi-hılâfi'l-hevâ*) "Hevâ-yı nefsin karşısında sağlam duracak insan." Akıl yardım edecek ona, aman hevây-ı nefesine uyma diyecek. Hevây-ı nefesine tâbi olma, nefsin arzularına dizgin vur, onlara uyma diyecek ve yaptırtacak bunu. Hevây-ı nefse uymamak. Tasavvuf bu... Tasavvufun en önemli işlerinden birisi bu...

Çünkü çoğumuz, müslümanların çoğu, günah işleyen insanların çoğu, günahı bilmediğinden

yapıyor değil. Bilmediğinden, cahillikten değil; biliyor ama nefesine hakim olamadığından yapıyor, bile bile yapıyor, utana utana yapıyor. Sonra pişman da oluyor. Bilerek yapıyor. Neden? Kendisini tutamıyor. O fena işte. Hem kötülüğün kötülük olduğunu bilmek, hem de gene kendisini tutamayıp o kötülüğü yapmak. O çok fena. Biliyorsun, bir işe yaramıyor, gene kötülüğü yapıyorsun. Fena. Ne olması lâzım? İnsanın nefisini yenecek bir güce kuvvete sahip olması lâzım.

Bu nasıl olur? İnsanın nefisini yenmesi, yenecek bir kuvvete sahip olması nasıl olur?.. Çok önemli bir şey... Birçok kimse bu hastalıktan muzdariptir. Sizin içinizde de öyledir, dışarıdakiler de öyledir. Yâni birçok insan bu sıkıntıdadır.

“—Hocam günahı biliyorum ama gene yapıyorum. Günah olduğunu biliyorum, yapmamam gerektiğini düşünüyorum, şeytan beni aldatıyor, nefsim beni aldatıyor, gene yapıyorum...”

“—Kuvvetli olmak lâzım. Yenilmemek lâzım!”
“—Bu nasıl olur?..”

“—Bu tasavvufî eğitimle olur. Tasavvuf onun için gerekli. Yâni bilmek yetmiyor, bildiğini uygulayabilecek bir hale gelmek gerekiyor. Tasavvufun ilaçlarını kullanmak gerekiyor, tavsiyelerine uymak gerekiyor. O zaman insan nefisini yenebilir Allah’ın lütfu ve yardımıyla. Allah’ın yardımıyla oluyor. Allah’ın yardımını yanına alır, o zaman yenebilir nefisini, doğru yolda o zaman gidebilir.”

Onun için, tasavvufî emirlere sımsıkı sarılmak lâzım, aziz ve muhterem kardeşlerim!..

Pekâlâ, bu günlük zamanımız doldu. Çünkü vaazda nasihatte de itidal ve ölçüye riâyet önemlidir. Dinleyici kardeşlerimizin sabrı vardır, sevgisi vardır, evet severek dinliyordur filan ama, sabrını da zorlatmamak lâzım. İhtiyar vardır, abdest tazelemek ister; treni kaçacak olan vardır, bir yere randevusu olan vardır filan... Onun için burada bırakalım!

Allah bu öğrendiğimiz bilgileri tatbik etmeyi nasib etsin... Allah bizi nefsi yenenlerden, nefsinin yenenlerden, İslâm'la terbiye olmuş, aklının gösterdiği yolda, Allah'ın nimetlerini bilip, şükrünü edâ edip yürüyenlerden eylesin... Ömrümüzü rızasına uygun geçirip, huzuruna sevdiği, râzı olduğu bir kul olarak varmaya muvaffak eylesin...

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

10. 12. 1994 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

